

Asia: VN/35745/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle opintoetuslaiksi ja eräksi muiksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksen yleiset tavoitteet

Yleisesti

Aalto-yliopiston ylioppilaskunta (AYY) kiittää mahdollisuudesta, ja lausuu hallituksen esityksestä eduskunnalle opintoetuslaiksi ja eräksi muiksi laeiksi seuraavaa.

AYY pitää esityksen yleisiä tavoitteita kannatettavina. Opintotuen kokonaisuudistukselle asetettu tavoite mahdollistaa täysipäiväinen opiskelu on kannatettava, ja riittävä toimeentulo tukee opintojen sujuvaa etenemistä ja valmistumista tavoiteajassa, ilman kohtuutonta velkaantumista tai opintoja hidastavaa työntekoa.

AYY on kuitenkin pettynyt siihen, että uudistukselle asetettu kustannusneutraaliuden vaatimus estää opintotuen todellisen kehittämisen ja opiskelijoiden toimeentulon parantamisen. Kuluvalla ja edellisillä hallituskausilla opiskelijoiden tukea on heikennetty, lainapainotteisuutta kasvatettu ja rahamuotoisten opintoetuksien taso ei vastaa nykyisiä elinkustannuksia.

2. Opintorahan, asumislisän ja opintolainan valtioneuvoston myöntäminen ja määrät

AYY pitää opintorahan nykyistä tasoa täysin riittämättömänä opiskelijoiden todellisiin elinkustannuksiin nähden. Siksi opintorahan sitominen indeksiin on kriittisen tärkeää. Koko 2000-luvun aikana opintoraha on menettänyt merkittävästi ostovoimaansa, sillä indeksikorotuksia ei ole toteutettu ja tuki on ollut jäädytettynä useita kertoja, jolloin korotuksia on tehty vain kuutena vuonna. Kun tarkastellaan opintorahan ja asumislisän yhteismäärää, opintotuki ei kata kohtuullisia elinkustannuksia ilman velkaantumista tai merkittävää opintojen aikaista ansiotyötä.

AYY pitää erityisen huolestuttavana hallituksen esitystä opintotuen asumislisän tasosta ja sen sitomattomuudesta indeksiin. Opintotuen asumislisän määrän tulisi vastata paremmin pääkaupunkiseudun todellisia asumiskustannuksia. Pääkaupunkiseudulla opiskelija-asuntomarkkina on erityisen vaikea. Espoossa vain noin 20 prosenttia opiskelijoista asuu opiskelija-asunnoissa, joten edullisia asuntoja ei yksinkertaisesti riitä kaikille tarvitseville.

AYY vaatii, että opiskelijan asumislisä sidotaan kansaneläkeindeksiin ja että opiskelijan asumislisään on tehtävä alueiden vuokratasoa paremmin vastaava korotus. Vain näin uudistettu opintotuki voidaan rakentaa kestäväälle ja oikeudenmukaiselle pohjalle

3. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika muissa kuin korkeakouluopinnoissa

-

4. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika korkeakouluopinnoissa

AYY pitää erittäin ongelmallisena, että korkeakouluopiskelijoiden tutkintokohtaiset opintotukikuukaudet eivät riitä tutkintojen todellisiin valmistumisaikoihin. Opiskelijoiden asumisen tukea on heikennetty entisestään siirtämällä opiskelijat pois yleiseltä asumistueltä opintotuen asumislisälle vuonna 2025, jonka takia kesäajalta nostettu asumisen tuki kuluttaa opiskelijoiden tukikuukausia. Tämä kohdistuu erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin opiskelijoihin, joiden on vaikea löytää kesäajan töitä.

Tukikuukausien riittämättömyyden vuoksi joka vuosi tuhansien opiskelijoiden opintotuki päättyy kesken tutkinnon suorittamisen. AYY katsoo, että opintotuen tulisi olla opiskelijan koko opiskeluajan ensisijainen tukimuoto.

AYY vaatii että tilanteen korjaamiseksi tutkintokohtaisten opintotukikuukausien määrää on välttämättä lisättävä. Tämä edistäisi lakiesityksen tavoitteita turvata opiskelijoiden opintojen aikaista toimeentuloa, mahdollistaa täysipäivinen opiskelu ja tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa.

5. Huoltajakorotus

AYY kiittää perheellisten opiskelijoiden huomioimista esityksessä opintotuen huoltajakorotuksen kasvattamisella[LJ3.1], ja kannattaa esitystä. Yksittäisten pienten ryhmien toimeentulon parantaminen ei kuitenkaan ratkaise koko opintotuen riittämättömyyttä

6. Oppivelvollisen erityinen asumislisä ja koulumatkatuki

-

7. Opintolainan myöntäminen ja valtiontakaus

AYY on huolissaan korkeakouluopiskelijoiden lainapääomien jyrkästä kasvusta, joka on suoraa seurausta opintotuen heikennyksistä ja lainapainotteisuuden kasvusta rahamuotoisten etuuksien osuuden laskiessa. Valtion takaaman opintolainan tehtävä on olla ylimääräinen tulonlähde, mutta ei osa elämiseen välttämätöntä tukea. Lisäksi esityksen opintolainahyvitys malli suosii niitä opiskelijoita, joilla menee jo hyvin ja jotka kykenevät valmistumaan tavoiteajassa.

8. Luottolaitoksen velvollisuudet ja opintolainan takaisinmaksun vaatiminen

-

9. Korkoavustus

-

10. Opintolainahyvitys

AYY katsoo, että nykyistä opintolainahyvitys järjestelmää tulee kehittää. AYY ehdottaa, että opintolainahyvityksen tulisi olla porrastettu siten, että se kannustaa opiskelijaa suorittamaan opintoja tavoiteajassa jokaisen lukuvuoden aikana, ei pelkästään koko tutkinnon aikana. Tällainen mallin kannustavuus säilyisi koko tutkinnon ja olisi osa opiskelijan toimeentuloa opiskelun aikana, eikä vain valmistuttua.

11. Takausvastuulaina ja sen perintä

-

12. Muut liitelait

-

13. Esityksen vaikutusarviot

-

14. Muita huomioita

Esitetty uudistus koostuu lähinnä pienistä korjauksista, jotka eivät ratkaise opintotuen ydinongelmia: tuen riittämätöntä tasoa, tuen riittämätöntä aikaa, sekä tuen ostovoiman heikkenemistä. Kokonaisuudessaan esitys ei tue kestäväää ja oikeudenmukaista opintotukimallia.

Jurvanen Lauri
Aalto-yliopiston ylioppilaskunta